

ARTIKEL: Onbekendheid met de genetische afkomst voor geadopteerden en gedoneerden

De Raad voor de Kinderbescherming heeft het Samenwerkingsverband Interlandelijk Geadopteerden (SiG) gevraagd een bijdrage te leveren aan het onderwerp over embryo donatie.¹

In het bijzonder betreft het de donatie 'om niet' van menselijke geslachtscellen die als restant overblijven na IVF behandeling. Deze bijzondere wijze van conceptie kan voor het kind dat hieruit wordt geboren op latere leeftijd al dan niet een rol gaan spelen als het erachter komt dat het niet genetisch verwant is aan zijn (directe) familie. Het SiG ziet een directe relatie met (interlandelijke) geadopteerden die hun genetische geschiedenis elders hebben liggen dan hun omgeving waarin zij zijn opgegroeid. In beide gevallen gaat het dus om het identiteitsvraagstuk dat gerelateerd is aan juridische, maatschappelijke en psychologische aspecten. Hierop zal in deze bijdrage verder worden ingegaan.

Allereerst stelt het SiG zich op het standpunt dat een geadopteerde de regie over zijn of haar ontwikkeling moet hebben, om indien gewenst zelf zijn of haar eigen geschiedenis te kunnen schrijven. Dit betekent in concreto dat de geadopteerde zelf de keus dient te maken *of* en zo ja *wanneer* hij/zij van zijn of haar afkomst wilt weten, alsmede zelf de keuze maakt actief op zoek te gaan naar zijn of haar culturele achtergrond en genetische verwanten (roots)².

Het SiG is voorts van mening dat het belang van het kind altijd prevaleert boven de belangen van andere partijen (meestal de biologische ouders). Mede in het licht van artikel 3 van het Verdrag van de Rechten van het Kind, zal allereerst rekening gehouden dienen te worden met de gevoelens en mening van het kind. Overigens zou het begrip "belang van het kind" verbreed moeten worden naar "het belang van de geadopteerde" vanwege het levenslange karakter van adoptie. Het SiG is daarom bijzonder blij met de beschikking van de rechter in de zaak Rahul waarin werd beschikt dat het belang van de geadopteerde om niet te willen meewerken aan een DNA-test zwaarder diende te wegen dan het belang van de biologische ouders. Het vonnis verwoordde op prachtige wijze dat niet getornd mocht worden aan het belang van Rahul "om zijn eigen ontwikkelingspad naar behoren te voltooien".³ Kortom, Rahul heeft hierdoor de mogelijkheid zijn eigen geschiedenis schrijven.

Voornoemde opvatting is ook van toepassing op de situatie van een kind dat het resultaat is van embryo donatie, aangezien het mogelijk te weten zal kunnen komen dat het niet de genen van zijn ogenschijnlijke naasten draagt. Zijn of haar belang zal dan gelegen zijn in het juist willen weten wie de donor is. Gelet op artikel 7 en artikel 8 van het IVRK heeft ook dit kind het recht op eerbiediging van zijn identiteit dat niet slechts bestaat uit een naam en nationaliteit, maar ook het recht om zijn "ouders" te kennen omvat. De mate waarin dit recht inderdaad geëffectueerd kan worden, wordt telkens door de rechter overwogen. Wat vooral voorop moet staan is de mogelijkheid van het kind of de volwassenen gedoneerde om op zoek te gaan naar zijn/haar genetische achtergrond. Niet alleen uit oogpunt van gelijkheid (vergelijk "gewone" nakomelingen die hun genetische afkomst wel kennen) zouden alle middelen moeten openstaan voor deze zoektocht, maar juist ook vanwege de

¹ Het SiG is een onafhankelijk orgaan dat zich inzet voor de belangen van geadopteerden in alle leeftijdscategorieën en fases in het leven. Zij baseert zich op wetenschappelijke publicaties alsmede op praktijkervaringen vanuit de gelieerde verenigingen voor geadopteerden.

² Blauwhoff, R., *Foundational facts, relative truths: a comparative law study on children's right to know their genetic origins*, (Utrecht: Universiteit Utrecht, 2009)

³ Rb. Zwolle, 170085/ FA RK 10-1401

akelige gedachten dat het eigenlijk vernietigd had moeten worden. Kort door de bocht gezegd; een restproduct is. Het SiG zou graag zien dat de persoon in kwestie toegang heeft tot informatie die wordt vastgelegd vanaf het moment dat de cellen ter beschikking worden gesteld alsmede het moment waarop wordt besloten de restcellen te gaan gebruiken ten behoeve van een zwangerschap. Vooralsnog beschermt de embryowet slechts het belang van de persoonlijke levensfeer van de donor.⁴ Het belang van de gedoneerde zou ook nadrukkelijk mogen worden opgenomen.

Wat betreft de meer maatschappelijke en psychologische kant van dit onderwerp, merkt het SiG het volgende op. De veronderstelling dat een geadopteerde dankbaar zou moeten zijn dat hij/zij is geadopteerd, kan het SiG niet onderschrijven. Dat een geadopteerde in het land van herkomst slechter af zou zijn geweest of zelfs had kunnen overlijden door abortus of een andere oorzaak, doet hier niets aan af. Men kan hooguit de adoptiefouders dankbaar zijn dat zij hun geadopteerde kinderen net zo liefdevol grootbrengen als zij hadden gedaan met hun eigen nageslacht. Dit geldt evenzo voor gedoneerden die worden "belast" met het idee dat zij uitsluitend leven omdat zij zijn weggeschonken in plaats van te zijn vernietigd. Immers wordt een mens die via de natuurlijke weg is verwekt ook niet gevraagd om dankbaar te zijn dat het is geboren..

Wanneer het gaat om de mededeelzaamheid naar de geadopteerde of gedoneerde inzake zijn of haar afkomst, moet volgens het SiG rekening worden gehouden met de situatie en de persoonlijke toestand van de betrokken persoon. In geval van interlandelijke adoptie zal de kwestie eerder aan het licht komen dan bij (rest)embryo donatie. Op het moment dat de kogel door de kerk is dient open en eerlijk over het onderwerp te worden gesproken. Desnoods met professionele hulp. De geadopteerde of gedoneerde kunnen dan altijd zelf beslissen om hiermee iets te doen of juist niets te doen. In het geval dat op grond van fysieke kenmerken de vraag bij een gedoneerde niet van nature naar boven komt, ziet het SiG het als een morele verplichting van de wensouders om het kind in een vroegtijdig stadium te informeren. Hoewel interlandelijk geadopteerden hierover niet kunnen meepraten, baseert het SiG zich op dit punt op praktijkervaringen van landelijk geadopteerden. Uit de praktijk blijkt dat op korte termijn de mededeling weliswaar onrust en vragen met zich meebrengt, maar op lange termijn wordt het verzwijgen door de geadopteerde als een leugen ervaren. In het ergste geval kan dit een vertrouwensbreuk met de ouders tot gevolg hebben. Dit is dusdanig schadelijk voor de psychosociale ontwikkeling van een kind, dat het SiG graag ziet dat dit bij voorkeur wettelijk wordt ondervangen.

Aansluitend wil het SiG graag opmerken dat als het om de groep geadopteerden gaat, gesteld kan worden dat het merendeel helemaal niet zo bezig is met zijn genetische achtergrond als misschien wel (in bijvoorbeeld de media) wordt gesuggereerd. Het merendeel kan kortweg prima leven met zijn onbekende genetische geschiedenis.^{5 6} Dit laat onverlet dat een grote groep geadopteerden in een bepaalde fase van zijn leven elkaar via verenigingen, bijeenkomsten of social media opzoekt om met mede-geadopteerden in contact te komen.

Samenvattend, ziet het SiG een duidelijke verwantschap tussen geadopteerden en gedoneerden. Voor beide groepen ziet het SiG graag dat zij die daar de behoefte toe voelen de mogelijkheid hebben hun eigen geschiedenis te kunnen schrijven. Dit is alleen mogelijk als ten eerste hun belang (identiteitsvorming) voorrang krijgt, ten tweede hun afkomst traceerbaar is en tenslotte transparantie bestaat over de wijze van ontstaan. Vanzelfsprekend staat ieder geval op zichzelf en dient derhalve ook op die wijze te worden gewaardeerd. Voorts valt niet te verwachten dat er, net

⁴ Zie art.14 j.o. art. 18 wet van 20 juni 2002 houdende handelingen met geslachtscellen en embryo's

⁵ Tieman, W., Ende, J., van der, Verhulst, F., Young adults intercountry adoptees' search for birth parents in: *Mental Health in Young adult intercountry adoptees*, (Rotterdam: Erasmus MC, 2006)

⁶ Juffer, F. & IJzendoorn, R., van, Adoptees Do Not Lack Self-Esteem: A Meta-Analysis of Studies on Self-Esteem of Transracial, International, and Domestic Adoptees, *Psychological Bulletin*, 2007, Vol. 133, No. 6, p.1067–1083

als bij geadopteerden het geval is, een heel grote groep van gedoneerden zal ontstaan die problemen ondervindt met zijn onbekende genetische afkomst. Het SiG hoopt met deze bijdrage een duidelijk maar toch enigszins genuanceerd beeld naar voren te hebben gebracht ten aanzien van de wijze waarop geadopteerden (en wellicht ook gedoneerden) met hun onbekende genetische geschiedenis omgaan.

Utrecht, maart 2011